Mula Kansas City Hanggang Chicago

Donald Cole

Salin sa Tagalog ng “From Kansas City to Chicago”

© the family of C. Donald Cole. Used with credit.

KEE Ministry Library · Faithful Men
kee-ministry-library.netlify.app/tagalog/

Mula Kansas City Hanggang Chicago

Sa loob ng maraming taon, itinuring ko ang sarili kong taga-Kansas City, at hanggang ngayon, kahit buong buhay akong nanirahan sa ibang lugar, gusto ko pa ring sabihin sa mga kaibigan na ipinanganak ako sa Kansas City. Para akong si apostol Pablo na, sa pag-alala sa Tarso, ay ipinagmalaking ipinanganak siya sa isang "bayang hindi hamak."

Ang mga alaala ko sa Kansas City ay nakasentro sa dalawang lugar: ang Chestnut Street, kung saan katabi namin ang pamilya Elias sa isang panig at ang pamilya Feldmeyer sa kabila, at ang Troost Avenue, kung saan naroon ang lokal na kapulungan ng mga Brethren. Hudyo ang pamilya Elias, at napakahalaga nila sa amin bilang mga kapitbahay. May dalawa silang anak na lalaki, sina David at Arthur -- na matalik kong kaibigan -- at ilang anak na babae.

Mas matanda ang mga anak na babae kaysa sa kanilang mga kapatid na lalaki, at magaganda sila. Naaalala ko sila – maiitim ang mata at buhok. Hanggang ngayon, malinaw kong naaalala ang labis kong pagkapahiya nang tahiin ng isa sa mga ate ni Arthur – si Margaret yata, isang tinedyer noon – ang butas sa pantalon ko. Naglalaro kami ni Arthur nang magulo sa sala nang utusan niya ako: "Donald, halika rito!" Masuwerte ako. Sa halip na pahubarin ako ng pantalon – para madali ang pananahi -- idinapa niya ako sa kanyang kandungan at tinahi ang butas sa puwitan.

Abogado si Mr. Elias na nagtatrabaho sa kompanya ng streetcar. Palakaibigan siya at laging may nginangatang tabako. Galing sa England ang mag-asawang Elias, kaya

sa almusal, karaniwang binibigyan ako ni Mrs. Elias ng itlog sa isang egg cup – isang bagay na hindi ko pa nakikita sa aming bahay. Kaming mga Cole ay mahilig sa pritong itlog, pero oatmeal ang palaging nasa hapag. Araw-araw kaming kumakain ng oatmeal. Ipinanganak ang lolo kong si Ross sa Aberdeen, Scotland, na marahil siyang dahilan kung bakit may oatmeal tuwing umaga sa aming bahay.

Mahilig kaming magpastol na parang baka ni Arthur; madalas kaming kumain ng almusal o tanghalian sa isang bahay, tapos pupunta kami sa katabing bahay para kumain ulit. Kasinlambot ng nanay ko si Mrs. Elias pagdating sa maliliit na batang lalaki. Sa Africa, kung saan walang matinong babae ang magbibigay kahit kapirasong pagkain sa anak ng ibang babae, sa takot na mapagbintangan siyang nilason niya ito, naaalala ko ang pagiging mabuting kapitbahay ng mga tao sa Kansas City noong dekada 1920.

Nang mabasa ko ang tungkol sa pag-uusig ng mga Nazi sa mga Hudyo sa Germany, naalala ko ang pagkakaibigan ng pamilya namin at ng pamilya Elias, at hindi ko maintindihan ang galit ni Hitler sa mga Hudyo. Mababuting tao ang mga Hudyo. Gayundin ang mga Arabo.

Isa pang kaibigan ko sa Kansas City si Jake. Kaibigan siya, pero hindi kasing-lapit ng kaluluwa ko gaya ni Arthur Elias. Hudyo rin si Jake (Jacob ang tawag sa kanya ng nanay niya). Gaya ni Mrs. Elias, pinakakain din ako ng nanay niya kapag sumusulpot ako sa oras ng tanghalian. Malinaw kong naaalala ang isang pagkakataon na naghanda siya ng beef hot dog at Boston baked beans. Bakit kaya nakatanim

magpakailanman sa ulo ko ang ganitong maliliit na bagay? Noong panahong iyon, hindi ko alam na Hudyo ang pamilya Elias at ang pamilya ni Jake, at hindi ko rin alam kung ano ang ibig sabihin ng "Hudyo." Mahalaga ba iyon? Hindi talaga – maliban na lang kung masasama ang mga magulang ko at tinuruan nila akong mapoot sa mga Hudyo. Salamat sa Diyos na mga Hudyo ang kanilang mga bayani – sina Abraham, Isaac, Jacob, David, Josias, Pedro, Pablo at iba pa. Mahaba pa ang listahan. Kung hindi dahil sa mga magulang na nagtuturo sa kanilang mga anak ng poot o paghamak sa iba, walang mapapahamak dahil lang sa kanyang lahi.

Lagi akong nagpapasalamat na hindi pinahintulutan ng mga magulang ko ang poot dahil sa lahi. Minsan, noong hayskul ako at nag-aaral sa isang paaralang maraming estudyanteng Hudyo, sinabi ko sa nanay ko na "nadaya ko ang isang Hudyo." Hindi ko karaniwang sinasabi ang ganoon. Namamalantsa si Nanay noon. Biglang humarap siya at matalim na sinabi, "Hudyo ang iyong Tagapagligtas." Sinundan niya ito ng listahan ng mga apostol at mga banal na babae ng Diyos na alam niyang mahal ko, at sinabi, "Mga Hudyo sila, bawat isa sa kanila." Hanggang ngayon, kapag naaalala ko ang pagsaway niyang iyon, nahihiya ako. Ang galit sa mga Hudyo ay kaisipan ng mga taong pandak ang moralidad.

Ganoon din ang rasismo. Ang anak naming si Andrew at ang kaibigan niyang Aprikano na si Mordecai ay katulad namin ni Arthur Elias; hindi sila mapaghiwalay, at ginagawa nila ang mga ginagawa rin ng mga batang lalaki, kasama na ang dobleng tanghalian. Halos araw-araw, kumakain muna sila ng tanghalian sa aming bahay, tapos pupunta sila sa nanay ni Mordecai na si Silipa at magrereklamong gutom na gutom na sila. Kung itim si

Andrew, hindi siya bibigyan ni Silipa ng anumang makakain, pero dahil alam niyang hindi namin siya paghihinalaang nilason niya ito, pinakain niya ang dalawang bata. Natutong kumain si Andrew ng -- tuyong maliliit na isda at palm oil. May kani-kaniya ring espesyal na kaibigang Aprikano sina Stephanie at Paul, at natuto rin silang masarapan sa mga pagkaing ituturing ng karamihan sa mga Amerikano na hindi makakain.

Nasa kanluran ng bahay namin ang bahay ng pamilya Elias, at nasa parehong panig din ang bahay ng pamilya Feldmeyer, dalawang bahay ang layo. May-ari si Victor Feldmeyer ng isang talyer ng sasakyan. Nakatira sa kanila ang kanyang biyenang Aleman. Minsan, nagluluto siya ng lutong-bahay na noodles para sa amin. Pinupuri ito nang husto ni Nanay, pero kami ni Eddie (noong panahong iyon, masyado pang maliit si Rosie para tanungin ng opinyon), bilang mga bata, ay mas gusto ang manipis, lapad, madulas at walang lasang pasta na parang bulati na binibili ni Nanay sa grocery. Kamakailan lang, sa unang pagkakataon mula pagkabata, nakita kong muli ang mga noodles na Aleman na iyon sa isang restawran sa Bloomingdale na tinatawag na Schnitzel Platz. Siyempre, umorder ako.

Kasing-edad ko si Dorothy Feldmeyer. Tinanggap namin siya ni Arthur Elias na halos parang lalaki na rin. Sabay kaming naglalaro at sabay pumapasok sa paaralan. Maraming beses sa mga sumunod na taon, sinabi sa akin ng nanay ko -- tumatawa, siyempre -- na ang guro namin sa unang baitang, si Miss Gatewood, ay malungkot na humula na tiyak na masama ang kahihinatnan nina Dorothy Feldmeyer at Donald Cole. Pagkatapos ng Ikalawang Digmaang Pandaigdig, nakita ko si Dorothy

sa unang pagkakataon makalipas ang 10 o 15 taon. Kasal na siya sa isang major sa U.S. Marines, at maganda siya. Pinag-usapan namin ang masasayang araw noon nang matagumpay naming pinahirapan ang guro namin sa unang baitang. Karapat-dapat namang pahirapan si Miss Gatewood.

Hindi ko na maalala kung ano ang ginawa ni Dorothy para mainis ang payat, matinis ang boses at mukhang masungit na babaeng iyon. Baka dahil sa hindi mapigilang kasiyahan ng batang babae. Madalas siyang tumawa. Ako naman, ininis ko ang guro dahil kaliwang kamay ang gamit ko sa pagsulat at pagguhit. Noong mga panahong iyon, hindi alam ng mga guro na ang pitong daang piling lalaki ng lipi ni Benjamin, na nakapagpapahilagpos ng bato sa isang buhok at hindi sumasala, ay pawang kaliwete – kaya sinikap nilang itama ang inaakala nilang depekto. Hindi iyon depekto; kalamangan iyon. Ang mga kaliweteng lalaki ng Benjamin ay nakapagpapana o nakapagpapahilagpos ng bato gamit ang kanan o kaliwang kamay, kaya nakatatakot sila sa labanan.

Ilang beses akong sinampal ni Miss Gatewood, at minsan ay binato niya ako ng pambura dahil sinubukan kong sumulat sa pisara gamit ang kaliwang kamay. Magaling siyang bumato; naaalala kong tumalbog ang pambura sa noo ko. Pero natalo siya sa labanan; kahit halos lahat ng iba pang bagay ay nagagawa ko gamit ang alinmang kamay, kaliwang kamay pa rin ang gamit ko sa pagsulat. Gaya ng mga kapwa Benjamita ni Haring Saul, nagagamit ko ang dalawang kamay, o halos ganoon.

Sa Chicago, kung saan mga apat na taon kaming nanirahan, wala akong naging kaibigang kasing-lapit nina Arthur Elias at Dorothy Feldmeyer. Bago ako mag-25, pareho na silang tuluyang nawala sa akin. Namatay si Arthur, at nag-asawa si Dorothy at nanirahan sa kung saan, nang hindi ko nalalaman. Wala akong maalalang kaibigan noong bata pa ako na kasing-mahal ko ng dalawang iyon. Pero naaalala ko ang iba pang mga kaibigan na nakalimutan ko na ang pangalan. Sa kalye ni Lolo Ross ay may nakatirang batang lalaki na dalawa o tatlong taon ang tanda sa akin na gumawa ng isang crystal set (simpleng radyo), at namangha kami ni Eddie. Pinakinig niya kami rito. Ang tanging naririnig namin habang kinakalikot niya ito ay hindi maintindihang pag-ingit.

Ang Troost Avenue Gospel Hall

Ang Troost Avenue Gospel Hall ang aming buhay. Ang Hall, gaya ng tawag dito, ay mukhang simbahan maliban sa wala itong tore. Idinisenyo at itinayo ito para sa mga Brethren na, noong mga panahong iyon, ay tumatanggi sa mga simbolong "pang-simbahan," kasama na ang mga tore. Determinado ang mga Brethren sa Kansas City na huwag magmukhang mga simbahan ng "denominasyon." Pero sila ang napagbiruan; ang arkitekto nila ay nagdisenyo rin ng isang sinagoga ng mga Hudyo na sa labas ay mukhang kopya ng Troost Avenue Gospel Hall. Kung nakatayo pa ito, ang sinagoga ay nasa malapit sa 56th o 57th at Prospect.

May kabalintunaan sa pagkakahawig ng Gospel Hall at ng sinagogang iyon ng mga Hudyo, pero dahil lang iniiwasan ng mga Brethren ang anyo ng pormal na relihiyon. Sa teolohiya, ang mga Brethren ay may (at patuloy na may) mas matibay na ugnayan sa komunidad ng mga Hudyo kaysa sa Romano Katoliko at karamihan sa mga pangunahing Protestanteng simbahan. Ang paraan ng mga Brethren sa pag-unawa sa Kasulatan ay karaniwang tinatawag na "Dispensational." Kabilang dito ang paniniwala na hindi mawawala ang Israel; makaliligtas ito sa lahat ng pagtatangkang lipulin ang mga Hudyo o burahin ang kanilang pagiging natatangi. Tinatanggihan ng mga Brethren ang tinatawag na "replacement theology," ang kaisipang minana ng iglesya ang mga pangakong ibinigay sa Israel. Ang ilan ay nagpapakahulugan sa tekstong "Israel ng Dios" sa Galatians 6:16 bilang pahayag na pinalitan na ng Iglesya ang Israel. Tumututol ang mga Brethren na sa ibang

lugar (Romans 9:6) ay tahasang sinasabi ni Pablo na "hindi lahat ng mula sa Israel ay Israel." Ang pagkaunawa nila sa "Israel ng Dios" ay tumutukoy sa mga tunay na Hudyo na tumatanggap kay Jesus bilang Mesiyas. Sila ang Israel ng Diyos. Tutuparin ng Diyos ang Kanyang mga pangako sa sinaunang Israel; patuloy silang mananatili bilang natatanging bayan, at sila – hindi ang iglesya – ang tatanggap ng mga pagpapalang tiyak na ipinangako sa kanila. Para sa mga Brethren, kung wala mang ibang dahilan para sa kanilang paniniwala, sapat na ang Romans 11 para patunayan ito.

Kinikilala ng mga teologo at mananalaysay ang ugnayan ng Judaismo at Kristiyanismo. Kaya nga sikat sa sekular na lipunan ngayon ang katagang "Judeo-Christian." Ipinapahayag ng mga Brethren na nakaugat ang ating pinagmulan sa Judaismo sa pamamagitan ng pagbanggit ng mga teksto gaya ng Romans 9:1-5:

"Kanila (ng bayang Israel) ang pagkukupkop bilang mga anak; kanila ang banal na kaluwalhatian, ang mga tipan, ang pagtanggap ng kautusan, ang pagsamba sa templo at ang mga pangako. Kanila ang mga patriarka, at mula sa kanila nagmula ang pagkatao ni Cristo, na siyang Diyos sa lahat, pinupuri magpakailanman! Amen."

"Mula sa kanila nagmula ang pagkatao ni Cristo." Ang mga pribilehiyo sa Lumang Tipan na nakalista sa Romans 9:4-5 ay para lamang sa Israel, pero si Cristo ay hindi nila pag-aari; nagmula lang Siya sa kanila. Pag-aari Siya nating lahat. Gayunman, walang dahilan para sa galit sa mga Hudyo na nagmantsa sa kasaysayan ng Iglesya sa loob ng maraming siglo, at nananatili hanggang ngayon – gaya ng makikita sa suportang pampulitika na ibinibigay sa mga bansang Arabo na

gustong wasakin ang Israel. Karamihan sa mga Brethren at iba pang dispensationalist ay pumapanig sa Israel. Hindi sila bulag sa pagtanggi ng Israel kay Jesus, o sa pagiging sekular nito na halos ateismo na, o sa malupit nitong pagtrato sa mga Palestino. Gayunman, naniniwala ang mga Brethren (kasama ako) na mananatili ang Israel, kahit man lang hanggang sa mamagitan ang Diyos sa mga huling yugto ng kasaysayan ng mundo.

Ang Gospel Hall sa Kansas City ay isang dalawang-palapag na gusaling yari sa madilim na pulang ladrilyo, na may mga batong granito sa mga sulok at iba pang palamuti sa harapan. Isang makitid na tipak ng bato o kongkreto sa itaas ng mga bintana sa ikalawang palapag ang may nakasulat pa ring "Gospel Hall." Hindi napigilan ng nagtayo ang pagnanais na pagandahin nang kaunti ang gusali. Naglagay siya ng mga bintanang may makukulay na salamin, na ikinainis ng ilang naglalakbay na mangangaral; ayaw nila sa mga palamuti ng "mga sekta at sistema," gaya ng tawag nila sa ibang mga simbahan ng denominasyon.

Sa loob, sa unang palapag, ay naroon ang santuwaryo (kahit hindi ginagamit ng mga Brethren ang salitang iyon) -- isang malapad na bulwagan na mataas ang kisameng parang simboryo, at sa harapan ay may plataporma na halos kasinlapad ng bulwagan mismo. May balkonahe sa dalawang gilid ng bulwagan, pero sa isang gilid ay may mga pintong tumatakip sa balkonahe para magkaroon ng mga silid para sa Sunday School. Ang espasyo sa ilalim ng mga silid ng Sunday School ay hinihiwalay din sa santuwaryo ng isang hanay ng mga pinto, para magkaroon ng silid para sa klase ng mga matatanda. Sa loob ay may mga natitiklop na upuan gaya ng nasa pangunahing bulwagan. Gaya ng lahat ng

natitiklop na upuan, lumalangitngit ang mga ito. Nakagagawa kami ni Eddie ng napakalakas na ingay kapag sabay kaming naglilikot.

Sa likod ng pulpito, sa dingding kung saan sa maraming simbahan ay nakasabit ang malalaking krus na kahoy, ay may nakasabit na malapad na tsart na yari sa kanbas na may pamagat na Two Roads and Two Destinies (Dalawang Daan at Dalawang Hantungan). Ang tsart ay isang larawang paglalarawan ng kasaysayan ng mundo mula sa Paglikha hanggang sa Walang-Hanggang Kalagayan, kung saan hinahati ng Krus ni Cristo ang kasaysayan sa BC at AD. Ipinakita ng tsart ang isang timeline na nagsimula sa Halamanan ng Eden at humantong sa dalawang magkaibang hantungan: langit at impiyerno. Dalawang lugar sa timeline ang nakatatak magpakailanman sa aking alaala: ang Kalbaryo, kung saan ipinako si Cristo, at ang Kamatayan (na may malaking K) kung saan naghiwalay ang dalawang daan -- ang maluwang na daang pababa sa impiyerno, at ang makitid na daang paakyat sa langit -- at umabot sa kani-kanilang dulo. Inilarawan ang impiyerno bilang isang malaking siga.

Ang tsart, na kinopya ng maraming ebanghelista at malawakang ginamit sa buong mundo, ay idinisenyo ni Caleb J. Baker, isang miyembro ng kapulungan ng mga Brethren sa Troost Avenue. Si C. J. Baker ay gumagawa ng mga tolda at mga tabing. Sinabi sa akin ng nanay ko, na laging magalang kapag binabanggit siya, na dahil sa paghimok niya kaya lumipat sa Kansas City mula sa Chicago ang pamilya Ross; maliwanag na matalik na magkaibigan siya at ang lolo ko. Namatay si C. J. Baker noong Pebrero 1918, at ang kaibigan niyang si C.W. Ross, ang aming lolo, ay naglathala ng isang alaala

tungkol sa kanya sa isang babasahing pinamamatnugutan niya, ang Our Record. Ang mga mangangaral na nakakilala sa kanya ay nagsalita tungkol sa kanya nang may paggalang, at sinabing si C. J. Baker ay isang "higante," ibig sabihin ay isang taong maraming kakayahan, isang taong may talino.

Tiyak na alam ni Mr. Baker na ang pangunguna sa misyon ng mga Brethren na si William Maitland ay nagdala ng isa sa kanyang mga tsart sa Angola at ginamit ito sa pangangaral ng Ebanghelyo sa mga nayon ng mga Chokwe. Kahit ang mga Ovimbundu ay alam ang tungkol sa tsart na iyon. Naaalala kong narinig ang isang mangangaral na Otchimbundu na naglarawan nito (wala siyang tsart pero nakakita na siya nito), at nagbabala sa mga nakikinig sa napakalakas na boses na kung hindi sila sasampalataya, mapupunta sila "dito mismo!" Pagkasabi noon, bigla siyang humarap at hinampas ang isang bahagi ng dingding kung saan naroon sana ang impiyerno kung nakasabit pa roon ang tsart. Wala na roon, pero hindi na ito kailangan ng mangangaral para takutin ang kanyang mga tagapakinig. "Nakikita" nila ang impiyerno sa dingding. Kahit patay na, gaya ni Abel, si Caleb J. Baker ay nagsasalita pa rin.

Ang ibabang bahagi ng Gospel Hall sa Kansas City ay ang silong, na, gaya ng maraming lumang gusali ng simbahan, ay ginagamit na kainan tuwing may kumperensiya. May kusina at paminggalan doon at, siyempre, ang "palikuran." Maliit at malamig ang palikuran ng mga lalaki (laging malamig, taglamig man o tag-init), at ang lababo ay may gripo lamang ng malamig na tubig at isang bareta ng Ivory soap. Ang sabon ay mukhang maliit na glacier na may mga bitak;

may malalim at maiitim itong biyak. Hindi lang malamig ang palikuran ng mga lalaki; mamasa-masa rin ito, at may kakaibang amoy. Hindi pa karaniwan noon ang mga exhaust fan sa mga palikuran. Kahit bulag ay madaling makakita nito.

Tuwing Linggo, pumupunta ako sa palikuran ng mga lalaki para tingnan kung napalitan na ang sabon at para padaluyan ng napakalamig na tubig ang aking mga kamay. Kakatwa, sa magagarang palikuran sa mga modernong simbahan, madalas kong maalala ang palikuran ng mga lalaki sa Troost Avenue Gospel Hall. Sa tingin ko, ang nagpapaalala nito ay ang makabagong lalagyan ng likidong sabon. Habang kumukuha ako ng malambot at likidong sabon, nakikita ko ang matigas at bitak-bitak na baretang Ivory sa Troost Avenue Gospel Hall.

Si Uncle Alf

Regular na dumarating ang mga naglalakbay na mangangaral sa kumperensiya tuwing Araw ng Pasko – isang taunang pagtitipon. Marami akong dinaluhan. Ang paborito kong mangangaral ay si A.P. Gibbs. Taga-South Africa siya, isang kambal na ang kapatid ay nag-asawa ng pinsan ng nanay ko (si Dorothy Fee) at bumalik sa South Africa bilang misyonero matapos mag-aral sa Moody Bible Institute. Nag-aral din si A.P. Gibbs sa Moody, pero nanatili siya sa Amerika at, kahit hindi siya nag-asawa at walang sariling anak, ang espesyalidad niya ay mga pulong para sa mga bata. Kapag pumupunta siya sa Kansas City, sa amin siya tumutuloy, karaniwan ay sa buong buwan ng Disyembre. Akala naming mga batang Cole ay tiyo namin siya, at tinawag namin siyang Uncle Alf.

Magaling si Uncle Alf sa mga bata. Gusto niya ang mga bata at hindi siya naniniwala sa paghahampas sa kanila, gaya ng maraming magulang sa henerasyong iyon. Sa halip, hindi niya ibinibigay ang mga gantimpala. Mas marami pang alam si Uncle Alf tungkol sa mga bata kaysa sa marami sa kanyang mga kasabayang may asawa. Para matulungan kaming kumain ng gulay, itinatag niya ang Clean Plate Club -- ang CPC. Ang mga miyembrong umuubos ng laman ng kanilang plato sa hapunan ay binibigyan ng isang matigas na kendi na nakabalot sa papel. Ang mga miyembrong ayaw kumain ng kanilang spinach o iba pang kasuklam-suklam na pagkain ay hindi nabibigyan ng kendi. Mahirap man itong paniwalaan sa panahong ito ng kasaganaan, pinilit naming lunukin ang pinakaayaw naming mga pagkain,

kahit singkamas. Gayunman, naaalala ko ang isang gabi nang tahasang ayaw kainin ni Eddie ang kanyang spinach. Nakaupo siya sa mesa, nasusuka. Pagkatapos ng hapunan, nang ipamigay ang mga kendi kay Rosie at sa akin, umalis si Eddie nang walang dala. Mukha siyang kawawang-kawawa kaya si Tatay – na malambot ang puso kay Eddie – ay tahimik na nag-abot sa kanya ng isang kendi. Nakita ko iyon. Hindi nakita ni Uncle Alf. Tututol sana siya; naniniwala siya sa pagtupad sa mga banta. Ganoon din si Tatay, siyempre, pero hindi naman kailangang sa banta ng ibang tao.

Isang pinakamamahal na nakagawian kapag dumarating si Uncle Alf ay ang pagdadala niya sa amin sa downtown para makita si Santa Claus. Iyon lang ang pagkilala namin na malapit na ang Pasko. Mahilig si Uncle Alf sa butterscotch na kendi at bumibili siya ng tig-iisang supot ng lapad, bilog at ginintuang kendi para sa bawat isa sa amin. Hindi ko maalalang nakita ko si Santa Claus, pero hinding-hindi ko malilimutan ang malagkit na butterscotch at kung gaano kami karumi pagbaba namin ng streetcar at paglalakad ng isa o dalawang bloke pauwi. Kahit alam ni Nanay na ibibili kami ni Uncle Alf ng kendi at hahayaan kaming kumain na parang gutom na gutom, lagi siyang nagrereklamo sa dumi sa aming mga dyaket. Mukha raw kaming mga naligaw na ulila, buntong-hininga niya. Pero ang habambuhay na binatang si Uncle Alf ay kadalasang mas malala pa ang itsura. Isang taon, dumating siyang suot ang isang sombrerong dayami na pang-marino at isang kapote na siya mismo ang nagkulay. Guhit-guhit ang kapote at lalong katawa-tawa ang sombrerong dayami sa Disyembre. Ayaw sumama ni Nanay kapag pupunta kami sa downtown. Siyempre, hindi rin naman namin

hinahanap ang kasama niya sa mga lakad na iyon. Sa isang araw na iyon ng taon, si Uncle Alf na ang nagbibigay ng lahat ng pag-aalaga ng magulang na gusto namin.

Tila bawat taon, sa pagbabalik-tanaw ko sa panahong iyon ng buhay ko, nagpapakita si Uncle Alf ng mga lantern slide ng Pilgrim's Progress (Ang Paglalakbay ng Peregrino). Ang makina ng lantern slide ay isang simpleng bersiyon ng slide projector. Hindi filmstrip ang mga slide; gawa ang mga ito sa dalawang parisukat na piraso ng salamin na apat na pulgada, na pinagdikit ng teyp sa mga gilid. Sa "loob" na panig ng isa sa mga parisukat ay may ipinintang eksenang naglalarawan ng isang bahagi ng kuwento. Ginagamit ni Uncle Alf ang aming bathtub sa paggawa ng mga slide. "Nakikita" ko pa ang bathtub na may mga paang parang kuko, na may mga salaming slide na lumulutang o nakatayo sa apat o limang pulgadang tubig. Pero noong mga madilim na panahong iyon, walang naliligo araw-araw; minsan isang linggo lang ang pagligo, tuwing Sabado ng gabi, at para maganap iyon, inaahon ni Uncle Alf ang kanyang mga slide mula sa tubig tuwing Sabado ng umaga.

Nakatatakot ang mga larawan. Sa totoo lang, nakatatakot ang malaking bahagi ng kuwentong tinatawag na Pilgrim's Progress. Kabisado ko ito. Isa sa pinakanakatatakot ay ang larawan ni Apolyon na sumasalakay sa peregrinong tinatawag na Christian sa "Libis ng Kapakumbabaan." Ang isa pa ay naglalarawan ng mga apoy na lumalabas mula sa pinto ng impiyerno sa gilid ng isang bundok. Hindi mapigilan ng impiyerno ang umaatungal na apoy. Walang eksena sa telebisyon na mas malinaw sa isip ko. Pero ang mga paborito kong eksena ay ang mga nagpapakita kay Christian na

nagpupumilit tumawid sa nagyeyelong ilog ng kamatayan, at sumisigaw na lumulubog siya "sa malalim na tubig na walang matuntungan." Nakatawid siya sa ilog, at doon, naghihintay sa kanya sa ginintuang buhangin ang napakaraming anghel na naghatid sa kanya paakyat sa isang nagniningning na hagdanan, at sa itaas nito ay naroon ang trono ng Diyos at ng Kordero.

Sa paglalarawan ni Uncle Alf sa huling eksena, nakatingala si Christian at puno ng masidhing pananabik ang kanyang mukha. Wala na ang kanyang baluti. Hindi na niya ito kailangan sa langit.

Ang Pilgrim's Progress sa Detroit at Angola

Hindi nakapagtataka na pagkalipas ng maraming taon, ako mismo ay nagpakita ng mga filmstrip ng kuwento sa mga Mehikanong namimitas ng prutas sa Michigan, at sa isa o dalawang simbahan ng mga Brethren sa Detroit. Kalaunan, natutunan kong ikuwento ito sa wikang Portuges at Umbundu. Sa Detroit, ipinakilala ako sa mga namimitas ng prutas ng isang dating misyonero sa Argentina -- isang Ingles na nagngangalang Rudolph Hopwood. Kasing-edad siya ng tatay ko. Dinala ako ni Mr. Hopwood sa isang bulok na paupahan malapit sa Detroit River, at sa ikatlong palapag ay may nakita kaming silid na siksik sa mga Mehikanong manggagawang palipat-lipat, naghihintay ng inaakala nilang libreng sine.

Libre nga, pero hindi sine; filmstrip iyon. Ipinakita ko ang mga larawan at ipinaliwanag ang mga ito, isa-isa, at isinalin ito ni Mr. Hopwood sa Espanyol. Nakinig nang mabuti ang mga tao – sa akin at kay Mr. Hopwood. Ang ilan sa kanila ay nag-aaral ng Ingles, at ang aking mga "lektyur" ay libreng aralin. Habang nagaganap ito, sandali akong nagambala nang tumakbo ang isang bata sa kanyang ina -- na nakaupo mismo sa harap ko -- nangapa sa kanyang blusa, at, nakatayo, ay nagsimulang dumede. Halos hindi ito napansin ng ina, pero para sa akin ay bagong karanasan iyon.

Naantig ako sa kahirapan ng mga palipat-lipat na manggagawang iyon. Masisipag sila pero mababa ang sahod – ninakawan ng kanilang upa, sabi nga ni Santiago – at napilitang manirahan sa maruruming

paupahan. Gayunman, sila ay marangal na mga tao na magalang magsalita at may pagpapahalaga sa sarili. Nang walang nakatingin, nag-iwan ako ng dalawang dolyar sa kalan at mula noon ay iniisip ko kung sino ang nakakita nito, at kung paano ito ginamit. Hindi malaki ang dalawang dolyar ngayon, at hindi rin malaki noon, pero iyon lang ang laman ng bulsa ko. Mula sa mga oras na iyon kasama ang mga manggagawang palipat-lipat sa maruming paupahang iyon sa Detroit nagmula ang pagmamahal at paggalang ko sa mga Hispaniko. Sa pag-alala ko sa mga taong iyon, pumapanig ako sa mga pulitiko at social worker na nananawagan ng katarungang panlipunan. Sa tingin ko, ang kanilang saloobin – kung hindi man ang kanilang mga solusyon – ay kaayon ng mga propeta ng Israel noong ika-8 siglo.

Mahal ng mga taga-Angola ang kuwento ng Pilgrim's Progress, pero nalilito sila sa mga larawan; hindi nila agad alam kung ano ang kanilang nakikita. Hindi sila sanay sa mga larawan, at kailangan nila ng panahon para makilala kung ano ang ipinapakita sa puting tabing. Para sa kanila, ang mga karaniwang larawan ay parang mga painting ni Picasso para sa akin – hindi maintindihan maliban kung ipapaliwanag. Kaya matagal akong tumitigil sa bawat eksena, inilalarawan at ipinapaliwanag ito, hanggang lumabo ang larawan dahil sa init ng projector. Saka kami lilipat sa susunod. Pinatatakbo ang projector ng isang maliit at madadalang generator, na binili noong 1952 sa isang tindahan ng mga sobrang gamit ng army noong una kong bakasyon mula sa Angola.

Nabasa ko kung saan na si Pangulong Abraham Lincoln ay kakaunti lang ang nabasang aklat, pero ang mga nabasa niya ay binasa niya nang mabuti. Halata sa mga

nag-aaral ng kanyang mga talumpati na nabasa niya ang Pilgrim's Progress. Sa siglo ni Lincoln, bawat edukadong tao ay nagbabasa ng Biblia at ng Pilgrim's Progress. Gaya ni San Patricio, kulang ako sa pinag-aralan. Pero binasa ko at paulit-ulit kong binasa ang Pilgrim's Progress, at hindi ko maisip kung ano ang magiging takbo ng isip ko kung buburahin ang bawat pagtukoy sa halos nakalimutan nang alegoryang iyon. Ang dakilang panitikang Ingles at, sa mas mababang antas marahil, ang panitikang Amerikano, ay punong-puno ng mga pagtukoy sa kuwento ni John Bunyan tungkol sa lalaking naglakbay mula sa Lungsod ng Pagkawasak hanggang sa Lungsod sa Langit.

Ang Pagpipira-piraso ng Tinapay

Ang pangunahing pagtitipon sa mga kapulungan ng Brethren ay (at hanggang ngayon ay) ang pulong para sa Pagpipira-piraso ng Tinapay, na kung minsan ay tinatawag na Hapunan ng Panginoon. Gustong-gusto ko ang mga katagang ito; mas gusto ko ang mga ito kaysa sa "Communion," isang mas popular na tawag sa maraming lugar. Ang pinakauna kong alaala sa simbahan ay ang Pagpipira-piraso ng Tinapay sa Troost Gospel Hall. Naririnig ko pa ang langitngit ng mga nakatiklop na upuang kahoy. Gusto ng mga Brethren na ayusin ang mga upuan nang paparisukat na hindi pantay, nakapalibot sa mesa kung saan nakalagay ang tinapay at alak. Ang parisukat na iyon ay tinatawag na "bilog." Kalaunan, nagbiro kami na sa lahat ng mga nag-iisip sa kasaysayan, ang mga Brethren lang ang nakagawang gawing parisukat ang bilog. Pagkatapos ng Hapunan ng Panginoon, muling inaayos ang mga upuan para sa pulong ng pangangaral. Hanggang ngayon, ganito rin ang ayos sa halos lahat ng kapulungan ng Brethren.

Ang kaugalian ng pagbuo ng parisukat gamit ang mga upuan ay nag-ugat sa salin ng King James Version ng mga salita ni Jesus sa Matthew 18:20: "Sapagka't kung saan nagkakatipon ang dalawa o tatlo sa aking pangalan, ay naroroon ako sa gitna nila." Ang mahahalagang salita ay "nagkakatipon" at "sa gitna." Halos bawat salita sa tekstong iyon ay inuulit sa mga himno ng Brethren. Isang paboritong himno ang isinulat ni Robert Chapman ng Barnstable, England.

Inilalarawan ng unang taludtod ang kapaligiran sa Hapag ng Panginoon:

Kasama si Jesus sa aming gitna,
Sa hapag kami'y nagtitipon;
Kahit marami, iisa kay Cristo,
Iisang katawan sa Panginoon.

>

Nang Siya'y sugatan sa Kalbaryo;
Kasama ni Cristo kami'y namatay at muling nabuhay,
At kasama Niyang nakaupo sa kaitaasan.

>

Kinakain ng pananampalataya ang tinapay ng buhay,
At iniinom ang buháy na alak;
Kaya kami, sa pag-ibig ay pinagbuklod,
Sa dibdib ni Jesus ay nakahilig.

>

Malapit nang lumipas ang gabi,
At kami'y maghahari kasama ni Jesus;
Ang piging ng kasal ng Kordero
Ang papawi sa lahat ng aming hapis.

Ang himnong iyon, gaya ng maraming iba pang himnong inaawit sa kapulungan ng Brethren sa Kansas City, ay isang maliit na buod ng teolohiya. Magkakaugnay ang tema ng apat na taludtod sa himno ni Chapman. Marahil karamihan sa mga himnong isinulat noong ika-19 na siglo ay isinulat bilang mga tula o "pagbubulay-bulay," at saka nilapatan ng simpleng musika para hindi malihis ng musika ang pansin mula sa mensahe.

Ang isa sa mga himno ni Mary Bowley Peters, gaya ng himno ni Robert Chapman, ay nagpapaupo rin sa atin sa Hapag ng Panginoon sa unang taludtod:

Sa palibot ng Iyong hapag, Banal na Panginoon,
Kami'y nagtitipon sa pakikisama,
Sumusunod sa Iyong mapagpalang Salita,
Upang kainin ang piging na ito ng pag-ibig.

Isang himnong madalas awitin sa Hapunan ng Panginoon ang isinulat ng isang babaeng kilala lamang bilang Mrs. Thompson (walang inisyal):

Jesus, Panginoon, alam naming Ikaw ay naririto
Sa Iyong hapag na bagong inihanda,
Nakaupo sa Iyong walang-kapantay na piging,
Na ang Iyong bandila ay nasa itaas namin.

>

Mahahalagang sandali sa Iyong hapag,
Malaya sa lahat ng takot at alinlangan;
Dito'y nagpapahinga, napakatamis,
Ikaw lamang ang laman ng isip.

>

Dito'y nagagalak sa Iyong pagiging malapit,
Masayang pinangungunahan ng Iyong Espiritu;
Mahinahon sa pinagpalang pag-alaala
Sa Iyong mahalagang dugo na minsang ibinuhos.

>

Panginoon, tinatanggap namin ang bawat simpleng tanda
Sa magiliw na pag-alaala sa Iyo;
Nagbubulay sa Iyong katawang pinira-piraso
At sa Iyong dugong ibinuhos sa puno.

>

O anong ligaya na makita Ka
Sa mga sagisag na itong narito!
Sa tinapay at alak ng pagpapala,
Tinapay na nagpapalakas, alak na nagpapasaya.

>

Panginoon, masdan Mo kaming nagtitipon,
Mga sangkap ng aming Ulong nabuhay na muli,
Upang tanggapin ang saro ng pagpapala,
Upang pagsaluhan ang tinapay na pinira-piraso.

>

Panginoon, alam naming totoo ang Iyong pangako
Na Ikaw ay kasama namin kung saan kami nagtitipon,
Kapag sa Iyong mahal na pangalan kami'y nagkakatipon
Upang tamasahin ang matamis na pakikisama.

>

Higit pang mahal ang pinananabikang pangakong iyon
Sa bawat naghihintay at nananabik na puso,
Na malapit na kaming makapiling Mo, Panginoon,
At magpakailanman kung nasaan Ka.

Ang himno ni Mrs. Thompson ay nagpapahayag, gaya ng alinmang himno, ng pananaw ng mga Brethren tungkol sa Pagpipira-piraso ng Tinapay. Ipinaaalala nito ang Silid sa Itaas at ang utos ng Panginoon na alalahanin Siya, at kung paano Niya binigyan ng malalim na kahulugan ang karaniwang tinapay at alak. Inilalarawan ng himno ang tinapay at alak bilang "simpleng tanda" at "mga sagisag," na tinatanggap natin "sa magiliw na pag-alaala" sa Panginoon.

Ang himnong iyon at marami pang katulad nito ay punong-puno ng Kasulatan; may pagtukoy sa Kasulatan sa bawat linya, at alam ng mga hinog na mananampalataya sa mga kapulungan ng Brethren kung saan sa Kasulatan galing ang mga ito. Noong bata pa ako sa Kansas City, wala akong alam tungkol sa mga himno o mga himnaryo. Kalaunan, noong tinedyer ako, naunawaan ko ang mga himnong narinig ko sa buong buhay ko at minahal ko ang mga ito nang lubos. Mahal ko pa rin ang mga ito. Ang hindi pagkaalam sa mga pinagmulan sa Kasulatan ay nagpapawala sa sumasamba ng ilang pag-unawa. Halimbawa, ang dakilang himno ni Isaac Watts, "When I survey the wondrous cross…," ay binago para sa mga taong maaaring luma na ang dating ng salitang "offering" (handog). Sa taludtod na, "Were the whole realm of nature mine, / That were an offering far too small; / Love so amazing, so divine, / Demands my heart, my life, my all" (Kung akin man ang buong sangnilikha, / Napakaliit pa ring handog iyon; / Pag-ibig na kamangha-mangha, napakabanal, / Hinihingi ang aking puso, buhay, at lahat), ipinalit ang salitang "present" (regalo) sa "offering." Mahinang kapalit ito ng "offering" – isang salitang mayaman sa pagtukoy sa katotohanang teolohikal. Kaming mga Brethren ay nadismaya sa pagbabagong iyon. Ang "regalo" ay hindi ang kaisipang nais ng sumulat. Pinababaw nito ang taludtod.

May hindi bababa sa dalawang reklamo tungkol sa paraan ng mga Brethren sa pagdiriwang ng Hapunan ng Panginoon na makatwiran. Ang isa ay hindi gaanong "nagdiriwang"; sa halip, nakatuon ang mga Brethren sa mga paghihirap ni Cristo hanggang sa puntong nagiging nakalulumbay ang karanasan. Paminsan-minsan,

tinatapos ang pulong sa himnong "Up from the grave He arose…" (Mula sa libingan Siya'y bumangon), pero parang idinugtong lang ito sa halip na tunay na masayang pagtatapos ng oras ng pagsamba.

Sa pananaw ng isang batang lalaki, kakaunti ang nangyayari sa isang pulong ng Pagpipira-piraso ng Tinapay. Dahil walang namamahala at walang programa, may mahahabang katahimikan. Sasabihin ni Mrs. Thompson na nagbubulay-bulay ang mga banal. Kung gayon, naaantala ang kanilang pagbubulay-bulay tuwing pangungunahan ng Espiritu ang ilan sa mga lalaki na manalangin o magpaawit ng himno. Wala sa mga babae ang pinangungunahan ng Espiritu; kailangan nilang manahimik. Kung alam ko man o hindi na may patakaran ng pananahimik para sa mga babae, hindi ko masabi. Hindi rin naman mahalaga; kung tumayo si Tita Ottie, na gustong-gusto naming katabi ni Eddie, para manalangin, magagambala niya ang aking pagbubulay-bulay. Habang lumalaki ako, hindi ako nakarinig ng babaeng nangaral o nanalangin sa publiko, o "nag-give out" ng himno. [Ang "give out" ng himno ay salitang pang-Brethren, gaya ng "taking the funeral," na ang ibig sabihin ay mangasiwa sa isang libing.] Kalaunan, naisip ko na nakaganti ang mga babae sa kanilang mga lalaking tagapangasiwa sa pamamagitan ng pagsulat ng ilan sa pinakamagagandang himno sa mga himnaryo ng Brethren.

Noong bata ako, nakaupo kasama ang aking lolo't lola sa pulong ng Pagpipira-piraso ng Tinapay, ang sarili kong mga musmos na pagbubulay-bulay ay nakatuon sa mga bagay sa lupa: ang balahibong-sorrong balabal ni Tita Ottie, ang bango ng sariwang tinapay, at, kapag inaangat ang mga takip na kahoy ng dalawang kopa, ang

matamis na amoy ng alak; ang isang dolyar na nakatiklop nang maliit na parisukat na ipinahuhulog ni Tita Ottie sa akin o kay Eddie sa supot na pelus habang ipinapasa ito mula sa kamay sa kamay; at, higit sa lahat, ang mga panalangin ni Mr. MacPherson.

Sa loob ng 90-minutong pagtitipon (tinatawag itong "pulong"), gusto kong laruin ang balahibong-sorrong balabal ni Tita Ottie – hinihimas ang balahibo nito, pinakikinang ang mga matang salamin nito, at pinaglalagutok ang mga panga nito. Tandang-tanda ko ang sorrong iyon! Pero parang may mahika sa hangin kapag oras na ng pagpipira-piraso ng tinapay. Sa mesa ay may napakalaking tinapay. Tinapay itong umalsa nang mataas sa hulmahan at umapaw sa mga gilid, hindi gaya ng hiniwang tinapay na binibili sa tindahan na kinakain namin sa bahay. Kung ako ay isang pintor na gumagawa ng still life, hindi ako magpipinta ng isang mangkok ng mansanas at peras; magpipinta ako ng isang malaking tinapay gaya ng tinapay na ginagamit sa Hapunan ng Panginoon sa Troost Avenue Gospel Hall.

Napakabagal ng mga minuto hanggang sa oras ng pagpipira-piraso ng tinapay. Pero nang tumayo ang isa sa mga lalaki -- isang matanda sa iglesya siguro, kahit hindi ko alam ang pagkakaiba ng matanda sa iglesya at ng dyanitor -- at nagpasalamat para sa tinapay, bumilis ang takbo. Lumapit sa mesa ang isang matanda sa iglesya, kinuha ang tinapay at hinati ito sa dalawa. Gustong-gusto kong panoorin ang pagpipira-piraso ng tinapay. Ang lalaking gumagawa nito ay kumikilos nang kasing-ingat ng dakilang saserdote na pumapasok sa Dakong Kabanal-banalan. Ang kulang na lang ay isang balabal na may mga granada at gintong kampanilyang tinahi sa laylayan. Inilagay niya ang tinapay sa mga

pilak na plato, kasing-ingat na para bang may hawak siyang itlog, at iniabot ang mga plato sa mga lalaking nakatakdang maghatid ng mga ito sa mga upuan sa likod sa magkabilang panig ng mesa. Habang ipinapasa ang mga plato mula sa kamay sa kamay, kumukuha ng kapiraso ng tinapay ang bawat matanda. Isang kurot lang ito, hindi sapat para kainin, sapat lang para sipsipin hanggang handa nang lunukin. Pinanood ko ang pagpasa ng mga plato, alam kong malapit nang matapos ang pulong. Alam din namin ni Eddie na ang tinapay ay hindi para sa amin. Maliliit kaming makasalanan – hindi pa ligtas at hindi pa nabautismuhan.

Si Mr. MacPherson

Para sa akin, ang pinakamataas na bahagi ng pulong ng Pagpipira-piraso ng Tinapay ay ang panalangin ni Mr. MacPherson. Nakapupukaw siya ng pagkamangha. Maputing-maputi ang buhok ni Mr. MacPherson, at magaspang ang kanyang mukha na humihingi ng pansin. Pero bulag siya at hanggang siko lang ang kanyang mga braso. Naaalala ko ang kanyang mga manggas na naka-aspile pataas para hindi lumawit at pumagaspas ang mga ito, walang laman, habang naglalakad siya. Bago ang aksidenteng bumulag at pumutol sa kanyang mga braso, si Mr. MacPherson ay isang inhinyero sa minahan sa Colorado. Sinusuri niya ang isang karga ng dinamita nang sumabog ito sa harap ng kanyang mukha, sinira ang kanyang mga mata at pinunit ang kanyang mga braso.

Pinaso rin ng pagsabog ang mga labi ni Mr. MacPherson, kaya hindi siya makabasa ng Braille gamit ang kanyang mga labi. Sa halip, nagbabasa siya gamit ang kanyang dila. Minsan ay nakita ko ang kanyang Biblia -- isang napakalaking patong ng napakakapal na tomo. Habang tumatanda si Mr. MacPherson sa pagbabasa ng Biblia, kumapal ang kanyang dila, kaya parang may takip ang kanyang boses. Sa pandinig ko, kahit malinaw at kasing-dali ring maintindihan ng pananalita ng ibang tao, ang boses ni Mr. MacPherson ay parang nanggagaling sa kailaliman ng isang kuweba, o parang dagundong ng malayong kulog sa simula ng tag-araw sa Africa.

Napapansin ng lahat ang uri ng kanyang boses, pero ang talagang pumipigil sa pansin ay ang nilalaman ng

mga panalangin ni Mr. MacPherson. Kilala niya ang Panginoon, gaya ng sinasabi ng mga Brethren, at kapag nagpapasalamat siya para sa tinapay o sa saro, nakikipag-usap siya sa Diyos. Kahit bata pa lang ako, ramdam kong kilala ni Mr. MacPherson ang Diyos. Kahit ngayon, sa pag-alala ko sa kanya, may bugso ng damdamin akong nararamdaman. Nakakilala ako ng mga dakilang lalaki at babae ng Diyos sa buong buhay ko.

Sinabi sa akin ng nanay ko na minsan ay nahimok si Mr. MacPherson na tumayo sa plataporma sa isang pulong ng ebanghelyo isang Linggo ng gabi. Hindi iyon nalimutan ni Nanay kailanman. Naroon siya nakatayo, nakayuko -- gaya ng maraming bulag -- isang lalaking may mukhang puno ng malalalim na guhit at may boses na parang kulog na may takip. Pero ang sinabi niya ang pinakamalalim na tumatak sa alaala ni Nanay. Nagsalita siya tungkol sa kadiliman. Ikinuwento niya na nang magising siya sa ospital, may benda ang kanyang mukha. Wala siyang makita, ramdam lang niya ang sakit ng isang taong ang mga mata ay tumilapon sa kanilang mga lalagyan. At nang alisin ang mga benda, alam niyang totoo ang kanyang kinatatakutan: hindi na siya muling makakakita. Bulag siya; namumuhay siya sa walang-hanggan at ganap na kadiliman. At ang kadiliman, sabi niya, "ang kadiliman sa labas," ang paraan ng Biblia sa paglalarawan sa impiyerno.

Ang huling pagkakataon na nakita ko siya – di-nagtagal pagkatapos ng Ikalawang Digmaang Pandaigdig, sa tingin ko -- labis akong natuwa nang marinig ko siyang sabihin na naaalala niya kaming mga batang Cole. "Mababait kayong mga bata," sabi niya. Hindi kailanman nakita ng bulag na si Mr. MacPherson kung paano kami

nagtatakbuhan sa paligid. Pero baka si Rosie ang iniisip niya. Limang taong gulang lang siya nang umalis kami sa Kansas City.

Hanggang mamatay ang aking lolo't lolang Ross, dumadalaw kami sa Kansas City bawat taon, karaniwan ay sa linggo ng Pasko. Hindi naniniwala ang mga Brethren sa karaniwang pagdiriwang ng Pasko. Hanggang sa maging tinedyer ako, hindi bumili ang nanay ko ng Christmas tree. Gayunman, hindi ipinagkait sa amin ng aming mga magulang ang mga regalo sa Pasko o, gaya ng nabanggit na, ang kasiyahan ng pagkakita kay Santa Claus kasama si Uncle Alf. Tuwing umaga ng Pasko, may nakikita kaming mga regalo – mga damit, karaniwan, pero wala ang mga ito sa ilalim ng Christmas tree at hindi nakabalot. Nakikita namin ang mga ito sa sala, sa sopa o sa isa sa mga silyang may patungan ng braso. Pagkatapos ng almusal, pumupunta kami sa isang "pulong" ng kumperensiya sa Gospel Hall, ang una sa marami hanggang sa huling pulong sa Linggo ng gabi.

Ang Paglipat sa Chicago

Noong 1932, nang siyam na taong gulang ako, lumipat kami mula Kansas City patungong Chicago. Nasa matinding depresyon ang bansa, at kailangan ni Tatay ng trabaho. Naaalala ko pa ang tawag sa telepono mula sa Chicago, na nag-aalok sa kanya ng trabaho bilang tagabenta para sa isang gumagawa ng pintura sa Chicago. Nang tumunog ang telepono, sinagot ito ng nanay ko at tinawag si Tatay. Ang tumawag ay si Uncle Will, na magiging amo ni Tatay. Nasa banyo si Tatay at pinaliliguan kami ni Eddie -- dalawa nang sabay. Iniwan niya kaming nakababad habang sinasagot ang telepono. Siyam na taong gulang lang ako noon, pero naaalala ko ang tuwa niya nang lundag-lundag siyang umakyat sa hagdan. Sa sobrang saya niya, sinabi niyang malinis na kami – na medyo pinalabis.

Bihira kaming pagsabihan ng tatay ko. Isang pagkakataon lang ang naaalala ko sa Kansas City nang pumutol si Tatay ng manipis na sanga mula sa isang halaman sa likod-bahay at pinalo kami nito. Mas matalas ang alaala ni Eddie kaysa sa akin; sabi niya ay may iba pang hindi magagandang sandali. Naaalala ko na nagsabwatan kami ni Eddie na "magmatigas" kay Tatay. Kapag pinarusahan niya kami, di nagtagal ay lalapit siya para makipagbati -- na para bang siya ang nagkasala at kami ang nasaktan. Naaalala kong sinasabi niya sa amin kung gaano niya kami kamahal, at kung gaano niya kaayaw na parusahan kami. Pero nagkukunwari kaming labis na nasaktan, gayong ang totoo ay natutuwa kami sa halatang paghihirap ng kanyang kalooban.

Paminsan-minsan, naaalala ko ang paghingi ni Tatay ng tawad sa aming mga pasaway na anak niya kapag nakikinig ako sa mga guro ng Biblia na nagtatalo tungkol sa mga tanong tungkol sa pakikipagkasundo. Sino ang nakikipagkasundo, tanong nila, o sino ang ipinagkakasundo, ang Diyos ba o ang makasalanan? Sa isip ko, napakalinaw ng mga sagot kaya nagtataka ako kung paano pa naiisip ng sinuman ang ganoong mga tanong.

Sa ilang pagkakataon, maraming ama ang magpaparusa sana sa kanilang mga anak dahil sa ginawa namin ng mga batang Cole. Noong pito o walong taong gulang ako, sinabi sa akin ng isang mas matandang kapitbahay na tuturuan niya akong magpaputok ng B.B. gun. Ipinapasan niya sa akin ang baril, at itinutok niya ito sa sasakyang Dodge ng tatay ko. Pinaputok ko ito at, aba, tinamaan ng bala ang bintana sa likod sa gawing gilid ng daan at nabasag ito. Kahit hindi ko sinabi sa kanya na hindi ko sinasadyang mabasag ang bintana, naunawaan ni Tatay ang nangyari, at wala siyang sinabi. Naaalala ko pang nakasakay ako sa likurang upuan, nakatingin sa bintanang walang salamin, hanggang sa maipaayos ito ni Tatay.

Ang paghahagis ng isang buong bushel na basket ng hinog na kamatis mula sa beranda sa harap sa mga batang lalaking dumaraan sa bangketa ay marahil isang pagkakasalang dapat parusahan, pero hindi ko maalalang pinarusahan ako. Kung pinarusahan man ako, isa iyon sa mga hindi magagandang sandali na si Eddie lang ang nakaaalala. Sasabihin lang ni Nanay na kung may makita ang mga batang lalaki na basket ng kamatis na walang bantay, dahil mga batang lalaki sila, kailangan nilang ihagis ang mga iyon. "Ganyan talaga

ang likas nila," narinig kong sabi niya nang higit sa isang beses.

Dahil siya ang laging nasa bahay, si Nanay ang tagadisiplina sa pamilya. Nakaaawang lambot niya. Madalas maglakbay si Tatay, kahit bilang general sales manager ay kaya naman niyang asikasuhin ang malaking bahagi ng negosyo mula sa punong-tanggapan. Karaniwan ay wala siya nang tatlo o apat na araw bawat linggo, mula Lunes hanggang Huwebes o Biyernes ng hapon. Si Nanay ang naiiwang namamahala. Sa hindi bababa sa dalawang dahilan, hindi nakatatakot ang ganitong ayos: hindi mahigpit na tagadisiplina si Nanay, at may isang di-nababagong patakaran si Tatay: walang ulat ng masamang asal pagbalik niya.

Hindi naman ganoon kawalang-muwang ang tatay ko para isiping hindi kami kailanman nagkamali habang wala siya. Ang layunin ng patakaran ay pigilan si Nanay sa pagbabanta sa amin na didisiplinahin kami ni Tatay pagdating niya, at sa pagsasabi sa kanya ng ayaw niyang marinig -- na naging "wicked" (masama) kami (isa sa mga salita ng lola kong si Ross) habang wala siya. "Ako ang bahala sa kanila kapag nasa bahay ako," sabi ni Tatay. "Ikaw ang bahala sa kanila kapag wala ako." Sa likod ng patakarang iyon, na perpektong sinunod ni Nanay, ay ang alaala ng kanyang pagkabata. Madalas itong pinapait ng katiyakan na kapag umuwi ang kanyang ama pagkatapos ng trabaho, isusumbong ng kanyang ina na may nilabag na kung anong utos si Paul. Minsan ay sinabi sa akin ni Tatay na naaalala niyang lumuluhod siya sa panalangin kasama ang kapatid niyang si Louise, at hinihiling sa Diyos na huwag nang pauwiin ang kanilang ama. Alam nilang may palo ng sinturon. Pero si Tatay lang ang papaluin. Labis na may

kinikilingan ang lolo kong si Cole. Minsan, nang pagpasyahan niya ang isang away nina Tatay at Louise, sinabi ni Lolo, "Tama man o mali, kay Louise ako." Hindi kailanman nalimutan ni Tatay ang kakila-kilabot na pahayag na iyon. Bilang magulang, maingat siyang maging patas. At gusto niyang abangan ng kanyang mga anak ang kanyang pagdating nang may kagalakan, hindi nang may takot. Kaya nga ang patakaran na, hindi gaya ni Jose na nagsumbong tungkol sa kanyang mga kapatid, hindi maaaring magbigay si Nanay kay Tatay ng masamang ulat tungkol sa aming mga ginawa.

Karaniwan ang paghahampas sa mga bata gamit ang sinturon o patpat noong mga bata pa ang aking mga magulang; naniniwala ang mga nakaraang henerasyon na ang pagbanggit sa "pamalo" sa Aklat ng Mga Kawikaan ay nangangahulugang dapat paluin ang mga bata. Kaya ang pamalo -- katad man o kahoy -- ay malayang ginagamit. Kung hindi nagmalabis ang lolo kong si Cole, siya mismo ay minsang hinagupit hanggang tumulo ang dugo sa kanyang mga binti. Kahit hindi pinadugo ni Lolo Cole ang kanyang mga anak, tila hindi niya naisip na baka may mas mabuting paraan ng pagsasanay sa mga bata kaysa sa paghagupit ng sinturon. Hindi niya iyon naisip dahil siya, gaya ng halos lahat ng tao sa kasaysayan ng mundo, ay anak ng kanyang panahon.

Walang duda, tayo rin ay mga anak ng ating panahon. Ikinababahala ko iyon; ayokong makibahagi sa mga limitasyon o mga kalabisan ng panahong ito, sa sekular man o sa relihiyosong mga bagay. Kaya paminsan-minsan, pinag-uusapan namin ng asawa kong si Naomi ang dalawang tanong: una, ano ang ginagawa namin ngayon na, limang taon mula ngayon, ay pagsisisihan

naming ginawa? Ikalawa, ano ang dapat naming ginagawa ngayon na hindi namin ginagawa, pero limang taon mula ngayon ay pagsisisihan naming hindi ginawa? Hindi maiiwasang maalala namin ang painting ni Ivan Albright ng isang luma at gasgas na pinto na may korona ng bulaklak. Hinihila pasara ng mga daliri ng isang kamay ang pinto. Makahulugan ang nakasulat: "Ang dapat kong ginawa, hindi ko ginawa."

Ayaw ng tatay ko na katakutan ng kanyang mga anak ang kanyang pagdating. At hindi nga namin kinatakutan ang kanyang pagdating; iginalang namin siya, pero hindi kami takot sa kanya. Alam namin na ang pagdating niya sa bahay tuwing Biyernes ng hapon ay hindi hudyat ng isang sirang Sabado't Linggo. Tila naunawaan ni Tatay na hindi iniuutos ng Biblia na paluin ang mga bata. Naramdaman niya, o nalaman batay sa maingat na pag-aaral ng teksto, na ang tinutukoy na papaluin sa mga talatang iyon tungkol sa "pamalo sa likod" ay isang hangal na matanda na, hindi isang bata.

Gayunman, madalas tuyain ng aking mga magulang ang mga teorya ni Tita Ottie tungkol sa pagpapalaki ng anak. Si Tita Ottie, na siyang unang miyembro ng angkan na nakapagtapos sa unibersidad, ay kumuha ng mga kurso sa sikolohiya. Pero wala siyang magawa sa harap ng mga bata. Nang malalaki na kami, inalok si Tita Ottie ng trabaho bilang superintendent ng Adelaide Christian Home for Children sa Los Angeles. Dalawang buwan matapos niyang simulan ang trabaho, nakiusap siya kina Dick at Mary Matthews -- na nakatira noon sa Kansas City -- na pumunta at magtrabaho kasama ang mga batang lalaki sa tahanan. Sa mga di-nalathalang alaala na isinulat niya para sa kanyang mga anak, na pinamagatang "My Story," inalala ni Dick ang mga una

niyang karanasan sa Tahanan. Hindi na makontrol ang mga bata. "Mabait na kaluluwa si Ottie," isinulat ni Dick, "pero wala siyang alam pagdating sa pagdadala ng kaayusan sa sitwasyon. Hindi siya tagadisiplina o tagapag-organisa sa anumang paraan."

Mahal na mahal namin siya. Noong walong taong gulang ako at nakatira pa sa Kansas City, nahuli ako ni Tita Ottie na naninigarilyo. Kalahating sigarilyo lang iyon -- isang upos na nakita ko sa kanal malapit sa bahay ng aming lolo't lola, kung saan kami naglalaro. Alam niyang mapapasindak si Lola Ross. Kung tinatawag niya kaming maliliit na makasalanan kahit normal ang asal namin, ayon sa aming pamantayan, ano pa kaya ang sasabihin niya sa isang walong-taong-gulang na masamang naninigarilyo? Hindi nakipagsapalaran si Tita Ottie. Nagmadali siya sa kusina at kumuha ng mansanas, dinala ito sa akin at sinabihan akong kainin ang mansanas at magbisikleta gamit ang kanyang bisikleta nang ilang ikot sa paligid ng bloke. Lilinisin ng mansanas ang aking hininga. Walang makaaalam na nagkasala ako -- hindi si Lola at hindi ang nanay ko. Sa palagay ko, kung si Lolo ang nakahuli sa akin, tatawa lang siya.

Chicago

Sa Chicago, gaya sa Kansas City, tatlong magkakaibang bahay ang tinirhan namin. Mahilig lumipat si Nanay, na isa sa mga dahilan ng tatay ko kung bakit umuupa siya at hindi bumibili ng bahay. Ang unang bahay ay nasa Massassoit, sa pagitan ng Chicago Avenue at Augusta Boulevard. Isa itong bahay na may dalawang palapag na paupahan, at nakatira kami sa unang palapag. Isang batang babae na halos kasing-edad ko, na nakatira sa itaas, ang minsang dumungaw sa barandilya ng hagdan sa likod at dinuraan ako. Tumakbo ako paakyat sa hagdan pero lumukso siya papasok sa kusina at ibinalibag ang pinto bago ko pa siya masuntok. Ang batang babaeng iyon, na hindi ko na maalala ang pangalan, ang nagpatibay sa paniniwala ko noon na ang mga babae ay isang uri ng nilalang na dapat iwasan.

Hindi ko alam kung bakit inupahan ng aking mga magulang ang bahay na iyon, maliban kung dahil sa lokasyon. Malapit ang bahay sa pamilya Simpson at sa Austin Gospel Hall, na siyang naging simbahan namin habang nakatira kami sa Chicago. Malapit din ito sa Byford School, kung saan nag-aral ang nanay ko noong maliit pa siya. Nakamamangha, ang guro ko sa ikaapat na baitang, si Miss Kinsella, ay naging guro rin ni Nanay sa ikaapat na baitang mga 30 taon na ang nakararaan. Sabi ni Nanay, hindi mukhang tumanda si Miss Kinsella mula noong guro niya ito. Akala ko ay kasintanda na siya ng mga burol sa palibot ng Jerusalem, na naririnig naming inilalarawan sa Sunday School.

Dahil mas mahuhusay ang mga paaralan sa Kansas City kaysa sa Chicago, ilang linggo lang matapos kaming

dumating sa Chicago ay nilaktawan ko ang kalahating baitang papunta sa ikalimang baitang. Ang bago kong guro ay si Miss Moynihan. Sa panahong iyon ng kasaysayan ng Amerika, karamihan sa mga guro ay mga babaeng walang asawa, gaya nina Miss Gatewood, Miss Neeley, Miss Kinsella, at Miss Moynihan. Gusto ko si Miss Moynihan. Kahit walang asawa, para siyang lola. Pero isang linggo matapos akong ilipat sa klase niya, binantaan niya akong ibabalik sa ikaapat na baitang. Nalaman niyang nakipag-away ako sa isa pang batang lalaki sa klase. Nagbanta siya, pero wala siyang ginawa; pinayagan akong manatili sa klase.

Ang pangmatagalang epekto ng maagang paglipat na iyon mula ikaapat hanggang ikalimang baitang ay ang pagtatapos ko sa hayskul sa kalagitnaan ng taon ng pag-aaral, noong labimpitong taong gulang ako. Kung mabuting hakbang man iyon o hindi, hindi ko masabi. Hindi sang-ayon ang ilang edukador sa paglaktaw ng baitang. Dapat daw manatili ang mga bata kasama ang mga batang kasing-edad nila. Hindi ko maalalang nahirapan akong makasabay sa mas matatandang bata. Ang pinakamalinaw kong naaalala tungkol sa pagsisimula sa ikaapat na baitang at pagkatapos ay paglaktaw ay ang pangangailangan na makipag-away ako sa dalawang batang lalaki -- una bilang nasa ikaapat na baitang, pagkatapos bilang nasa ikalimang baitang. Ang puwesto ng isang bagong dating sa hanay ng kanyang mga kapwa batang lalaki sa Chicago ay napagpapasyahan sa pamamagitan ng suntukan sa palaruan kasama ang siga ng klase. Ang opinyon ni Miss Kinsella na handa na ako sa ikalimang baitang ay kailangang subukin sa larangan ng labanan. Kailangan kong makipag-away para patunayang hindi ako duwag.

Magaling akong sumuntok. Gusto kong makipag-away. Sa Kansas City, hinikayat ako ng kaibigan ko sa Chestnut Street, si Arthur Elias, na makipag-away sa ibang mga batang lalaki nang madalas hangga't maaari. Napakagaling na tagasanay si Arthur na kasama sa aking sulok. Kapag nasaktan ako, gaya ng madalas mangyari, sasabihin niya, "Lakasan mo ang loob mo, Donnie, lakasan mo!" at nilakasan ko nga ang loob ko. Mahal ko si Arthur Elias at, hindi pa gaanong maraming taon matapos kaming lumipat, labis akong nalungkot sa balita ng kanyang pagkamatay. Namatay si Arthur noong huling bahagi ng kanyang pagkatinedyer – isa o dalawang taon bago sana siya maaaring namatay sa labanan noong digmaan. Ang kapatid niyang si David ay naging isang kilalang siruhano sa Kansas City.

Madalas bumalik ang isip ko sa Kansas City, kahit sumusulat ako tungkol sa Chicago. Bumabalik kami sa Kansas City bawat taon, karaniwan ay tuwing Pasko. Sa Bisperas ng Pasko o isang araw bago noon, itinatali ni Tatay ang aming mga maleta sa lalagyan ng bagahe sa gawing upuan ng drayber ng kanyang Ford, at maagang-maaga ay umaalis kami sa isang dalawang-linyang haywey, dumaraan sa bilangguan ng estado malapit sa Joliet at sa buong Illinois hanggang tumawid kami sa Mississippi sa Quincy o Hannibal. Kaming mga batang lalaki ay karaniwang nakikiusap na sa Hannibal tumawid. Gusto naming makita ulit ang bakod ni Tom Sawyer. Kakatwa na naaalala ko ang napakaraming maliliit na bagay tungkol sa taunang paglalakbay sa Kansas City: ang pag-alis sa mga araw na may niyebe, may maliit na bentilador para hindi magyelo ang windshield, at mga kumot para manatiling mainit ang aming mga paa sa likurang upuan. Naaalala ko ang mga

umaapaw na ilog, ang kakaw sa isang mabigat na puting tasa sa isang restawran sa Chillicothe, ang tulay sa ibabaw ng Mississippi at sa wakas ang pagkakita sa Missouri River -- ang aming ilog. Di magtatagal, nasa tahanan na kami sa Kansas City.

Mga Tala

1. Acts 21:39.

2. Judges 20:16.

3. Psalm 69:2.

4. James 5:4.

5. Genesis 37:2.

6. Proverbs 10:13, atbp.

7. Richard B. Matthews, My Story, (Pribadong inilathala) Disyembre 1996.